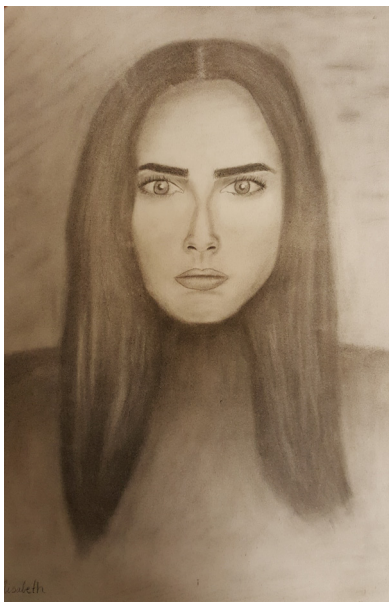
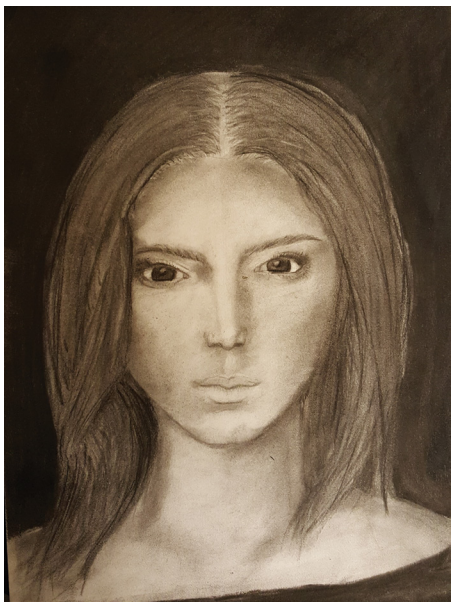

Med kull og pensel

Riska ungdomsskole i Sandnes kommune er en skole som verdsetter faget kunst og håndverk ved å satse på lærerkompetanse, verksteder og delingstimer. Her deler faglærer Kåre Høghaug sine erfaringer med portrettegning på 8. trinn.

Tekst og foto: Kåre Høghaug

Tegning av portrett er en tradisjonell oppgave i skolen, den var aktuell i L97 og ble videreført til Kunnskapsløftet. Det har lenge vært et tema å lære om hvordan ulike kunstnere fra ulike kulturer har tegnet mennesker gjennom tidene. På Riska ungdomsskole har vi tatt utgangspunkt i ekspresjonismen og brukt blant annet kunstnerne Kathe Kollowitz og Edvard Munch som inspirasjon.

Perioden starter med en teoretisk innføring hvor læreren forteller om de aller første kulltegningene fra hulene i Hellas. Kull er et av verdens eldste tegneredskaper og finnes i alle former og fasonger. Etter en kort teoretisk innføring blir teknikken demonstrert. Læreren har på forhånd satt fram naturlig kull, knettgummi, svinebustpensler, tegnebrett, fiksativspray, sandpapir og tegnepapir i A3.

Når elevene skal tegne tar de utgangspunkt i et selvvalgt fotografi. Eleven får en grundig gjennomgang av hvordan de finner gode portretter og blir opplyst om etiske retningslinjer for digital bildebruk. Vi ser at valg av portretter varierer fra kjente fotballspillere, kjente musikere, gamere, youtubere til familiemedlemmer. De valgte fotografiene blir omgjort til gråtoner i bildebehandlingsprogrammet pixlr.no. Da blir det enklere å gjenskape

Tegningene over er laget av Kåre Høghaug og disse viser han for å beskrive tegneprosessen. Før elevene begynner å tegne portrettet i kull får de en gjennomgang av anatomien i ansiktet. De øver på dette ved å tegne den samme tegningen læreren tegner på tavla. Tidsrammen for oppgaven i sin helhet er 4 x 70 minutter.

valører med kullet. Elevene har med seg Ipad til timen. Ipadene har tastaturer og står skrått når de er oppslått. Derfor anbefaler vi tegnebrett og at elevene hviler brettet på bordkanten slik at tegningen kommer i samme vinkel som portrettfotografiet på Ipaden.

I denne oppgaven er det viktig med et godt tegnepapir som tåler slitasje og fuktighet, da det skal tegnes i flere lag med fiksering imellom. Portrettet blir skissert med en hb-blyant og deretter med kull. Når eleven er ferdig med plasseringen av hodeformen og de ulike ansiktsdelene, blir tegningen fiksert.

Deretter lager elevene et pulver av kull hvor de bruker et sandpapir for å skrape av kull fra kullstiften. Deretter henter de det pulveriserte kullet med en flat, mellomstor svinebustpensel og legger dette på tegningen og omtrent «sminker» frem skyggene i ansiktet. Sandpapiret brukes også for å pusse kullet litt spissere for detaljer. Ellers fikseres tegningene i flere omganger for å kunne jobbe i flere lag og få mørkere skygger.

Motivasjon

Gruppestørrelsen i kunst og håndverk ved vår skole er på 12–15 elever. Vi er heldige som har todeling der to lærere får dele en klasse og følge en gruppe et halvt år. Dette gjør det mulig å jobbe med varierte oppgaver og være fleksibel med tanke på at enkelte oppgaver kan ta litt lengre tid enn planlagt. Portrettegning er for meg en naturlig oppgave å gjennomføre med elevene, da min hovedinteresse er å tegne og male. Jeg ser at mange av elevene som liker å tegne får mye igjen for å jobbe med kullet på denne måten. Det vanlige er jo at man tegner med kull og blyant og bruker maling når man maler med pensel. Jeg er opptatt av å blande teknikker og metoder for å oppnå en god effekt. «Å male med kull» kan gi elevene en ekstra motivasjon da de slipper å skravere frem skyggene med streker. Samtidig tilfører fiksativsprayen en større kontrast og dybde. Knettgummi er ikke bare et viskelær, men også et tegneredskap. Med knettgummi kan man tegne negativt, ved å fjerne kullet. Dette passer bra til høylys i hår og i ansikt.
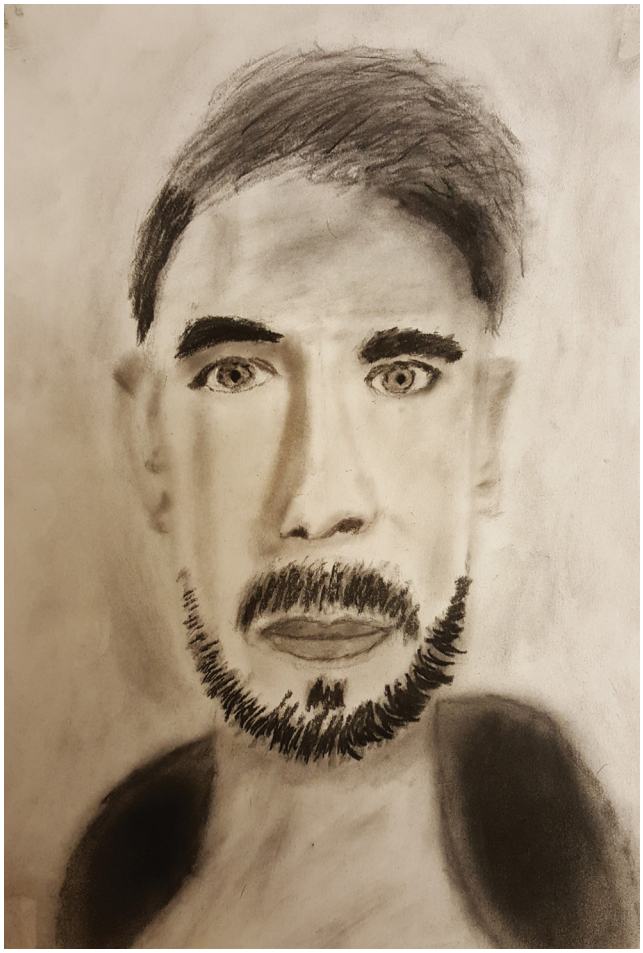
Kåre Høghaug er utdannet faglærer i kunst og håndverk og spesialpedagogikk. Han er lidenskaplig opptatt av kunst og håndverk med hovedvekt på billedkunst. Høghaug er også kunstner og hans arbeider kan ses på instagram: @kaarehoeghaug